

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko socialnemu odboru in Odboru regij – Dostojno življenje: od odvisnosti od pomoči do samozadostnosti

(COM(2016) 234 final)

(2017/C 075/23)

Poročevalec: **Michael McLOUGHLIN**

Zaprosilo	Evropska komisija: 21. 6. 2016
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	16. 11. 2016
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	14. 12. 2016
Plenarno zasedanje št.	521
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	203/0/1

1. Sklepi in priporočila

Priporočila sporočila Dostojno življenje

1.1 EESO meni, da je sporočilo Dostojno življenje ambiciozen in aktualen dokument, ki upošteva dobro prakso v razvojni in humanitarni pomoči. EU se mora zavedati izzivov na poti do njegove uresničitve.

1.2 Po mnenju Odbora bi bilo treba opredeljene in očitne geografske regije, v katerih prihaja do prisilne razseljenosti, izkoristiti za prilagoditev in osredotočenje odzivov ter zagotovitev skupnih odzivov znotraj Evropske komisije in drugih institucij.

1.3 EESO priporoča, da Evropska služba za zunanje odnose v sodelovanju z državami članicami razvije politično strategijo na visoki ravni za sodelovanje z državami in mednarodnimi organizacijami v zvezi s sporočilom Dostojno življenje, glede na to da gre za nekatere ključne geopolitične izzive.

1.4 Odbor priporoča, da se vzporedno s sporočilom razvijejo posebni pristopi h ključnim vprašanjem žensk in mladih, s tema skupinama pa se je tudi treba posvetovati in ju vključiti v vsako izvajanje.

1.5 EESO meni, da lahko razvojno usmerjeni pristop ob sedanjem proračunu sicer dá precejšnje rezultate, vendar se ne sme izključiti potrebe po dodatnih sredstvih.

1.6 Podpira predlog, da je treba v izvajanje in uporabo sporočila vključiti civilno družbo, končne uporabnike, razvojne partnerje in NVO.

1.7 Priporoča, da se strukture in procesi socialnega in civilnega dialoga v partnerskih in gostiteljskih državah okrepijo in izboljšajo, da se pripomore k izvajanju sporočila.

1.8 Odbor priporoča gospodarske ukrepe v prizadetih regijah, da se podpre in razvije podjetništvo kot smiselna razvojna pot za številne prisilno razseljene osebe.

1.9 Priporoča tudi, da so zdravstveni ukrepi še posebej osredotočeni na duševno zdravje in duševne bolezni ter so skladni s členom 11 Konvencije ZN o pravicah invalidov.

1.10 Odbor priporoča, da odzivi v zvezi z izobraževanjem in usposabljanjem temeljijo na načelu vseživljenjskega učenja ter da se po potrebi razmisli o možnosti, da se programi EU dajo na voljo prisilno razseljenim osebam.

1.11 Priporoča še, da je treba na poti k razvojnemu pristopu uporabljati najvišje standarde odgovornosti in preglednosti.

1.12 Poziva k odgovornosti Parlamentu na ravni EU in nacionalni ravni ter k nadzoru s strani drugih vpletenih organov, kar je del premika k razvojno usmerjenemu pristopu.

2. Ozadje mnenja

2.1 Število prisilno razseljenih oseb (beguncev, notranje razseljenih oseb in prosilcev za azil) je ena glavnih tem mednarodne skupnosti, ki ji žal ni videti konca zaradi trajajočih sporov v Siriji, delih Afrike in drugod. Srž tega političnega izziva je pojav stalne kategorije razseljenih oseb, ki ostanejo na kraju preselitve še dolga leta po preselitvi.

2.2 To stanje je problematično iz več razlogov, glavni razlog pa je, da se mednarodna skupnost odziva predvsem „urgentno“, čeprav bi bil primernejši režim dolgoročnega odzivanja. Rešitev te dileme je težavna, saj lahko spremembe odprejo številna vprašanja za države gostiteljice, donatorje, NVO in same preseljene osebe, pač odvisno od njihovega vidika.

2.3 Ocenjuje se, da je bilo leta 2015 prisilno razseljenih več kot 65 milijonov oseb, od tega 21,2 milijona beguncev, 40,8 milijona notranje razseljenih oseb in 3,2 milijona prosilcev za azil. Države, iz katerih prihaja glavna prisilno razseljenih oseb, so Sirija, Afganistan, Somalija, Sudan, Južni Sudan in Demokratična republika Kongo. Večina beguncev je nastanjena v njihovih sosednjih državah, notranje razseljene osebe pa ostajajo znotraj meja svojih držav.

2.4 Glavne sosednje države za begunce so Pakistan, Iran, Turčija, Libanon, Jordanija in Etiopija. Turčija je država z največjim številom beguncev na svetu. Izjemno veliko beguncev na število prebivalcev imata tudi Jordanija in Libanon. Notranje razseljenih oseb je največ v Siriji (6,6 milijona), Kolumbiji (3,6 milijona), Iraku (3,3 milijona), Sudanu (3,2 milijona), Jemnu (2,5 milijona) in Nigeriji (2,1 milijona).

2.5 Evropska unija je danes glavna ponudnica razvojne pomoči in nujne pomoči na svetu, kar je ena glavnih vrednot EU in njenih držav članic. EU si poleg tega prizadeva za boljšo usklajenost in učinkovitost pomoči in odzivanja v izrednih razmerah, tako da bolje usklajuje prizadevanja držav članic v državah, ki so jim ta prizadevanja namenjena, in svoj pristop.

2.6 EU je leta 2015 prisilno razseljenim osebam namenila humanitarno pomoč v višini več kot 1 milijarde EUR. Evropska komisija je aprila 2016 skupaj z ESZD ubrala razvojno usmerjen pristop k prisilni razseljenosti. V sporočilu Dostojno življenje je prvič pojasnjeno, kako EU dojema premik k novemu načinu porazdelitve pomoči prisilno razseljenim osebam.

2.7 Obravnavano sporočilo opisuje izzive, s katerimi se spopadajo prisilno razseljene osebe. Jasno navaja argument, da bi bilo treba v prvi vrsti upoštevati položaj ali ranljivost razseljenih oseb, celo pred njihovim pravnim statusom. Sporočilo izhaja iz celovitega pristopa k razvojni pomoči in pristopa EU k odpornosti na tem področju in se torej izogiba linearnemu pristopu. Prizadeva si za premik proč od togega pristopa k politiki in premošča vrzel med humanitarnim in razvojnim področjem, ki je včasih velika.

2.8 V sporočilu je zapisano, da ta pristop ne bi smel povzročiti dodatnih stroškov, saj povezuje obstoječa finančna sredstva. Velik poudarek je na vladah držav gostiteljic in izvedbenih partnerjih. Komisija se v sporočilu zavzema tudi za sisteme zgodnjega opozarjanja in zgodnje vključevanje vseh akterjev. Navaja primere obstoječih praks, povezanih s skupnim načrtovanjem držav in strateškim načrtovanjem. Prednost je treba dati skupnim ciljem in načrtovanju.

2.9 Predvidevata se dva elementa novega političnega okvira s pomožnimi ukrepi, in sicer tesnejša humanitarna in razvojna povezava ter strateško sodelovanje s partnerji, vključno z zasebnim sektorjem. Opisana je tudi sektorski pristop z ukrepi v izobraževanju, na trgu dela (vključno s socialnim dialogom) in pri dostopu do različnih storitev, kot so stanovanja, voda, javna higiena itd.

3. Splošne ugotovitve

Geopolitična vprašanja

3.1 Sporočilo o dostojnem življenju je na splošno zelo pomembna pobuda, saj opredeljuje drzno vizijo za strateško prilagoditev politike z namenom obravnavati dejanske probleme in osredotočenostjo na spremembe, da bo koristila tistim, ki jo najbolj potrebujejo. V glavnem je v skladu z razvojem razmišljanja v sektorju in oseb, ki delajo na tem področju, gradi mostove med humanitarnim delom in pomočjo ter se osredotoča na dolgoročneje potrebe, kot sta zdravje in izobraževanje. EU ima pri tem precejšnjo pristojnost in je pomemben akter, zato lahko skupaj z državami članicami dejansko nekaj doseže. Pozdravljamo namen predlogov iz tega sporočila. EU in druge strani morajo biti odkrite glede obsega naloge, hkrati pa morajo ohranjati ambiciozen pristop.

3.2 Treba je upoštevati pomen geopolitike na tem področju. Videli smo namreč, kam so v sami EU zašli dobronamerni načrti, povezani s ponovno naselitvijo veliko manjšega števila beguncev. Razseljene osebe so zbežale z območij s kompleksnimi in občutljivimi konflikti, ki jim kljub razselitvi žal ne ubežijo. Vsaka sprememba politike ali pristopa, ne glede na to, kako dobronamerna je ali kako obsežno podporo donatorjev ima, lahko ima nepričakovane posledice za sam spor ali nanj nepričakovano vpliva. Pri tem lahko gre bodisi za posledice za sosednje države ali regije bodisi za zelo občutljiva ravnovesja v etnični pripadnosti, moči ali geopolitiki. To še posebej velja za primere, ko se prebivalstvo, ki je celo poimenovano kot začasno, začne dojemati kot stalno. Države, kot sta Libanon in Jordanija, že zdaj čutijo te pritiske. Pozitivni zgledi iz sporočila, kot je dostop do obdelovalne zemlje v Ugandi, bi lahko pri tem pomagali.

3.3 Države, v katerih živi precej prisilno razseljenih oseb, so pogosto nestabilne ali šibke, zato je vprašanje geopolitične občutljivosti še toliko resničnejše. V drugih primerih imajo države „gostiteljice“ avtokratski režim, toda občutljivost ostaja. Vedno je težko razlikovati med „sosedami“, „gostiteljicami“ in vpletenimi v spor ali jih jasno določiti. Pravzaprav pogosto obstajajo povezave med samim sporom in sosednjimi državami ali med deli prebivalstva iz obeh držav. Gostiteljica, soseda ali regija lahko ima „koristi“ ali „škodo“ zaradi vsake spremembe statusa prisilno razseljenih oseb in se lahko na to odzove.

3.4 V sporočilu je večkrat zapisano, da je treba prisluhniti ljudem na kraju samem, kar v celoti pozdravljamo. Vendar so lahko ti ljudje v omejenih okoliščinah pristranski ali pod vplivom spora ali širšega nabora okoliščin, ki so privedle do spora. Preprosto ne smemo podcenjevati izziva, ki ga v številnih regijah predstavlja spodbujanje želje po večji stalnosti razseljenih oseb. Izzive, povezane s tem, ponazarjata nedavna odločitve o zaprtju taborišča Dadaab v Keniji, ki obstaja že 24 let, in ponudba finančnih spodbud afganistanskim beguncem v Pakistanu. Morda žalostna, a neizogibna resnica je, da ima suverenost gostiteljice vedno najvišjo vrednost v mednarodnem pravu, kljub temu da se je treba osredotočiti na prisilno razseljene.

3.5 Varnost nespremenljivo ostaja glavna motivacija za to, ali ljudje odidejo ali ostanejo, zato je koncept zgodnjega opozarjanja, omenjen v sporočilu, ključnega pomena. Poleg tega je mogoče številna gibanja predvideti, kar ponovno podkrepi potrebo po odločnih političnih ukrepih in sodelovanju pri podpiranju ciljev sporočila.

Skupne politike

3.6 Sporočilo pravilno opozarja, da je treba združiti politiko in razmišljanje, zlasti med svetovoma odzivanja v izrednih razmerah in razvojne politike. EESO to pozdravlja in spodbuja k še večji ambicioznosti v tej smeri. Morda bi lahko upoštevali še širši nabor politik, na področju katerih bi lahko Evropska unija in države članice izboljšale življenje prisilno razseljenih oseb. Glede na to da je nabor držav opredeljen, bi ta področja lahko obsegala trgovino, pomoč, orožje in človekove pravice. Sporočilo je zelo odločno tudi glede sinergij in skupnega razmišljanja, kar mora preseči tradicionalna področja odzivanja v izrednih razmerah in razvojne pomoči. Zanimivo bi bilo zvedeti, kako lahko k temu delu prispevajo drugi generalni direktorati Komisije, kot je GD za trgovino. V sporočilu je sicer navedenih nekaj pozitivnih primerov, kot je dokument skupnega humanitarnega razvojnega okvira o podhranjenosti v severni Nigeriji, pomembno pa je pokazati, še posebej v Bruslju, da je tak pristop sistematičen.

3.7 Nekatere humanitarne NVO so izrazile dvom glede tega, ali so te naloge primerne za humanitarne delavce in ali bo pri takem ukrepanju ohranjena edinstvenost humanitarne pomoči. Londonski inštitut ODI meni, da je treba sistem humanitarne pomoči temeljito prevetriti zaradi spremenjenih okoliščin, v katerih se je znašel, ter prevlade omejenega števila donatorjev in prejemnikov.

Komisija sicer meni, da izvajanje sporočila Dostojno življenje ne bi smelo povzročiti novih stroškov, vendar ne bi smeli izključiti sposobnosti za pridobitev novih finančnih sredstev ali vzpostaviti večje sinergije.

Politike EU o beguncih in prosilcih za azil

3.8 Sporočilo obravnava vprašanja, ki so popolnoma ločena in drugačna od lastnih politik EU o beguncih in azilu. Vendar obstajajo nekatere povezave, še posebej ko gre za uresničljivo in neprekinjeno politiko ponovne naselitve določenega števila prisilno razseljenih oseb. Poleg tega bi lahko bila moralna avtoriteta EU na tem področju zmanjšana po sklenitvi ureditve s Turčijo, enako pa velja za nekatere države članice. Zaradi tega sta izpolnjevanje najvišjih standardov mednarodnega prava in dobra praksa še toliko pomembnejša za uresničitev tega sporočila. Vključenost končnih uporabnikov v izvajanje politike je pomembna. Pri tem ima velik potencial socialni in civilni dialog. Izboljšati je treba tudi politike vključevanja v EU, ki so povezane s prisilnim razseljevanjem, saj bo morala biti ponovna naselitev številnih prisilno razseljenih oseb ena od možnosti. Te politike obsegajo pravico do dela, jezikovno pomoč in protidiskriminacijske ukrepe. Nedavni razvoj pilotnih „humanitarnih koridorjev“, zlasti italijanske vlade, a tudi v drugih državah članicah EU, Švici, Kanadi in ZDA, je v zvezi s ponovno naselitvijo vsekakor priporočljiv.

Spremljanje, nadzor in odgovornost

3.9 Jasno je, da humanitarna in razvojna finančna pomoč potrebujeta najvišje standarde odgovornosti in preglednosti. Premik k novemu pristopu k prisilno razseljenim osebam mora izpolnjevati najvišje standarde odgovornosti. Porabo sredstev morajo nadzirati Evropski parlament, Evropsko računsko sodišče, OLAF, evropski varuh človekovih pravic in po potrebi ustrezni nacionalni organi.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Sporočilo je osredotočeno na pozabljene spore in področja, na katerih biva veliko prisilno razseljenih oseb, izpostavljena pa so območja z največjim številom dolgotrajno razseljenih oseb. Kljub politični občutljivosti določenih situacij bi bilo treba na nekatere spore še posebej opozoriti, ker trajajo že zelo dolgo. Ponujata se primera Zahodne Sahare in Palestinecev. Tudi položaj v Ukrajini si zasluži posebno pozornost, saj država meji na EU.

4.2 Pohvalna je ugotovitev v sporočilu, da pravni status prisilno razseljenih oseb ne bi smel biti merodajen, ko gre za humanitarne pomoč in dolgotrajnejšo razvojno pomoč, kar pozdravljamo. Vendar je lahko upoštevanje pravnega statusa v nekaterih okoliščinah dobro, če ta razseljeni osebi zagotavlja nekakšno varnost in koristi, na primer kadar izpolnjuje merila Konvencije o beguncih iz leta 1951, in sicer če ima državljanstvo države gostiteljice ali tretje države, če imajo njeni otroci to državljanstvo, če je sama mladoletna in če je v drugih ustreznih okoliščinah. To bi na primer še posebej veljalo za mladoletnike brez spremstva.

4.3 Pristopu Sporočila bi lahko koristil zunanji ali neodvisni nadzor in akademsko znanje iz sveta družbenih ved ali psihologije. Primera takšnih pristopov bi lahko bila hierarhija potreb po Maslowu ali razvoj skupnosti na podlagi njenih potencialov (angl. *assets based community development*). Takšnih primerov je seveda veliko, tukaj pa se je treba osredotočiti na zahtevnejše človekove potrebe, ki presegajo golo preživetje.

4.4 Sporočilo predstavlja operativno razsežnost predvidenih sprememb v glavnem na podlagi trenutnih primerov, ki so zelo dragoceni. Ker pa je operativna razsežnost predvidena za prihodnost, bi jo bilo dobro razjasniti in razviti. Z drugimi besedami: kako bo videti v prihodnosti, kaj bodo konkretni instrumenti in ali jo bo poganjala samo pomoč? To so pomembna vprašanja za številne vpletene strani, kot so države članice, NVO, humanitarni delavci in seveda sami razseljeni ljudje. Vsak proces sprememb lahko povzroči strah. Ne glede na slabo delovanje katerega koli režima, v alternativah običajno nekateri izgubijo, drugi pa pridobijo, zgodnja vzpostavitev operativnih vidikov pa lahko pomaga pri reševanju takšnih situacij.

4.5 Enako pomembno je predvideti dokončanje in prenos novega pristopa, še posebej v zvezi z ustreznimi večstranskimi agencijami, državami nečlanicami EU in NVO. Čeprav je EU pomembna akterka in velja celo za vodjo na tem področju, pa ni edina. Te vpletene strani lahko imajo druge medsebojno različne in konkurenčne prednostne naloge. Ker se v večini operacij mešajo finančna sredstva in prizadevanja, je skupna agenda ključnega pomena.

4.6 Da se bo pomoč izplačala in dejansko dosegla svoje naslovnike, bo treba nujno poskrbeti za demokracijo in dobro upravljanje. Pravna država in tudi učinkoviti protikorupcijski ukrepi imajo pri tem temeljni pomen. Ocenjeno je bilo, da se je v preteklosti do 40 % finančnih sredstev preusmerilo bodisi v nakup orožja bodisi za osebno obogatitev vodilnih politikov. Pravna država je ključna tudi zato, da se civilni družbi zagotovi resnični posluš in pomembna nadzorna vloga, ne da bi se morala zaradi tega bati ustrahovanja ali zapora.

4.7 Prav je, da sporočilo precej poudarja načrtovanje, vendar se lahko dogodki na tem področju razvijajo hitro, zato je čas ključnega pomena. Vsi pristopi ali operativni načrti bi torej morali biti hitro izvedljivi.

4.8 Kot na vseh področjih tudi na tem lahko nastane specifičen jezik in terminologija tako v sporočilu kot drugod. Razvoj politike bi se moral kar se da izogibati žargonu. Precej pozornosti je posvečene tudi idejam, kot so sinergije, strategije, načrti in skupno razmišljanje. Na teh področjih bi lahko uporabili konkretnije pristope ali usmeritve.

4.9 Določbe o socialnem dialogu so dobrodošle in bi morale biti priznane v vseh ustreznih določbah sporočila. Pri elementih predlaganih ukrepov, ki se nanašajo na izobraževanje in trg dela, bi bilo treba bolj upoštevati samozaposlenost in podjetništvo. Takšna dejavnost je pogosto zelo opazna v taboriščih za razseljene ljudi in iznajdljivost je lahko neizogiben rezultat situacije, v kateri se znajdejo ljudje. Na to opozarja tudi poročilo Svetovne banke o prisilni razseljenosti.

4.10 Smiselno je vprašati, kakšen pristop bo izbran v prihodnosti. Kot pri vsaki spremembi politike bo potrebno prehodno obdobje. Ali bo prišlo do zamud ali dvotirnega sistema? Med dolgotrajno razseljene trenutno štejemo 25,1 milijona ljudi. Kako bomo obravnavali drugačno okolje, če se bo to stanje nadaljevalo?

4.11 Vključevanje lokalne civilne družbe in tudi končnih uporabnikov (razseljenih oseb) je pomembna tema. V taboriščih na splošno obstajajo posvetovalne strukture, kako pa je z državami gostiteljicami? To bi lahko predstavljalo precejšen izziv, kljub temu pa bi moralo biti del spremembe politike. Ni težko predvideti, kako težko bi to lahko bilo za notranje razseljene osebe v številnih konfliktih.

4.12 Kot pri vsaki koreniti spremembi politike bi bilo treba – še posebej glede na potrebno preglednost – poskrbeti za nadzorne ukrepe za novi pristop, ki bi vključevali ustrezne akterje civilne družbe in NVO. Pri tem bi lahko pomagal primer mehanizmov civilne družbe za spremljanje, ki pokrivajo poglavja o trgovini in trajnostnem razvoju v obstoječih trgovinskih sporazumih EU.

4.13 Treba bo poskrbeti za gospodarsko oživljanje regij, da bodo lahko prisilno razseljene osebe, ki bivajo v njih, imele koristi. Toda regije z visoko koncentracijo prisiljeno razseljenih so med najrevnejšimi na svetu in torej nudijo slabo poslovno okolje in socialno zaščito. Tudi tukaj bi morala geografska osredotočenost prisilne razseljenosti dati rešitve, kot so regionalni naložbeni načrti, davčne politike in razvoj infrastrukture. Vsak pristop h gospodarskemu razvoju bi moral vključevati tudi večjo podporo podjetništvu. Poleg vključevanja socialnih partnerjev je treba dati prednost tudi dostojnemu zaposlovanju in kakovostnim delovnim mestom.

4.14 Številne regije in države, ki gostijo prisilno razseljene osebe, dosegajo slabe rezultate pri večini gospodarskih kazalnikov in lahko veljajo za težavno poslovno okolje. Svetovna banka in druge ustanove opozarjajo tudi na potrebo po kakovostnih podatkih. Gospodarske priložnosti morajo biti v osrčju razvojno usmerjenega odziva na prisilno razseljenost, kar opozarja na to, da morajo tudi drugi akterji v EU aktivno podpreti sporočilo.

4.15 Trenutno je običajno zaposlovanje v lokalnih organizacijah civilne družbe, v taboriščih in pri splošnem odzivanju na razseljenost ter velja za dobro prakso. To bi moral biti pomemben in jasen vidik ukrepov zaposlovanja.

4.16 Zdravstveni ukrepi bi morali biti še posebej posvečeni duševnemu zdravju in duševnim boleznim, kar je izjemno pomembna in pogosto zanemarjena tema, ko gre za prisilno razseljene osebe. Veliko večino prisilno razseljenih oseb zaradi stresnega prehoda prizadenejo posttravmatska stresna motnja in druge duševne motnje. Sistematično in dolgoročno skrb za njihovo duševno zdravje v državah gostiteljicah ovira pomanjkanje usposobljenih zdravstvenih delavcev. To pomanjkanje bi lahko izravnali, tako da bi prisilno razseljene osebe z duševnimi motnjami vključili v javne storitve psihološke podpore in da bi podprli pobude civilne družbe za nudenje psihološkega svetovanja razseljenim osebam na lokalni ravni.

4.17 Konvencija ZN o pravicah invalidov, še posebej njen člen 11, bi moral biti odločilen dokument za oblikovanje določb glede prisilno razseljenih invalidnih oseb.

4.18 Posledice prisilne razseljenosti so še posebej izrazite za ženske in dekleta. Čeprav potrebujemo več informacij, vemo, da so glavni problemi tveganje spolnega in seksističnega nasilja ter seveda trgovine z ljudmi. Vidik spola je treba spoštovati tudi pri nudenju storitev, na primer v zvezi z zasebnostjo. Večje je tudi tveganje komplikacij v nosečnosti.

4.19 Nudnje izobraževanja je seveda ključni odziv. Vsak premik k dolgoročnejšemu in učinkovitejšemu pristopu bi moral biti razviden iz vrste, stopnje in obsega pomoči v izobraževanju. V zvezi s tem bi lahko pristop vseživljenjskega učenja pomagal prepoznati raznolikost potreb. Glede na pomen in količino otrok in mladih med prisilno razseljenimi, bi bilo treba razmisliti o tem, da se programi EU, na primer Erasmus+ ali drugi ustrezni programi, razširijo na prisilno razseljene mlade osebe.

4.20 Prisilna razseljenost postaja vse bolj mestno vprašanje in ni omejeno na taborišča. V zvezi s tem je treba spremeniti dojemanje javnosti in donatorjev. Jasno je, da se mora to odražati v mešanici politik, ki se uporabljajo pri premiku k razvojno usmerjenemu pristopu, in sicer pri načrtovanju in vprašanjih, kot so stanovanja, prevoz, zdravje in izobraževanje.

V Bruslju, 14. decembra 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS
